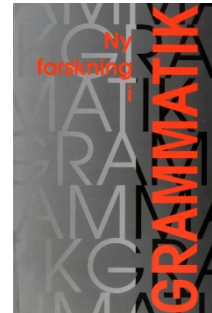

Ny Forskning i Grammatik

Titel: Diatese eller aspekt i spanske nominalsyntagmer?
Forfatter: Henrik Høeg Müller
Kilde: Ny Forskning i Grammatik 14, 2007, s. 185-204
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, 2007

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Diatese eller aspekt i spanske nominalsyntaxmer?

Henrik Høeg Müller

1. Indledning

Det synes at være en nogenlunde udbredt opfattelse i den spanske grammatiske litteratur om emnet (se fx Escandell Vidal 1995 og Carme Picallo 1999), at variationen mellem *de* og *por* som den præposition, der introducerer subjektargumentet i nominalsyntaxmer med deverbale kerne af den i (1) illustrerede type, primært kan tilskrives diatetiske forskelle mellem aktiv (*de*) og passiv (*por*) inden for syntagmet.

- (1a) El descubrimiento de América de/por Colón
(‘Columbus’ opdagelse af Amerika’)
- (1b) La invasión de/por EE.UU. de Irak
(‘USA’s invasion af Irak’)

Jeg vil imidlertid i denne artikel argumentere for den opfattelse, at variationen i brugen af præpositionerne *de* og *por* afspejler de to del-situationer, aktivitet og tilstand, et transitivt handlingsverbum og dets nominalisering denoterer. En nominalisering kan enten instantieres som en aktivitet via *por*, eller den kan udtrykke den efterfølgende tilstand, når *de* introducerer subjektargumentet.¹

At analysere nominalsyntaxmers interne struktur i henhold til deres analogi med sætningen kan både i et nutidigt og historisk perspektiv anses for at være et anerkendt udgangspunkt, men hovedpåstanden i denne artikel er altså, at kun den aspektuelle distinktion mellem proces

---

1. Escandell Vidal (1995) og Carme Picallo (1999) beskriver også en række af de aspektuelle forskelle mellem de to konstruktionstyper, men de fremstilles som en konsekvens af den primære diatetiske variation mellem aktiv og passiv.

og begivenhed, ikke den diatetiske mellem aktive og passiv, “nedarves” eller kan overføres fra sætnings- til nominalniveau.

2. Diatese

2.1. *Nominalisering af intransitive verber og præpositionsbrug*

Præpositionen *por* kan aldrig introducere subjektargumentet i monovalente, intransitive konstruktioner, uanset om der er tale om nominaliseringer af inakkusative eller inergative verber, jf. (2). Taget i betragtning, at *por* bruges til at introducere subjektargumentet på sætningsniveauet, og konstruktioner med disse verber ikke eksisterer i passiv, kunne man antage en form for negativ defineret forbindelse.

(2a) El nacimiento de/*por una estrella
(‘En stjernes fødsel’)

(2b) El ladrido de/*por los perros
(‘Hundenes gøen’)

2.2. *Pronominalsubstitution*

Eksemplerne i (3) viser, at subjektargumentet uden videre kan substitueres med det possessive pronomen *su*, jf. (3b), mens objektargumentets pronominalsubstitution afstedkommer, at subjektet skal materialiseres som et præpositionssyntagma indledt af *por*, ikke af *de*, jf. kontrasten mellem (3c) og (3d), eller det kan være uudtrykt.

(3a) La invasión de EE.UU. de Irak
(‘USA’s invasion af Irak’)

(3b) Su invasión de Irak
(‘Dets invasion af Irak’)

(3c) *Su invasión de EE.UU.
(‘Dets invasion af USA’)

(3d) Su invasión por EE.UU.
(‘Dets invasion af USA’)

På denne baggrund fremsætter Escandell Vidal (ibid: 58ff.) en hypotese om, at passivtransformation også forekommer inden for nominalsyntag-

mer, idet hun forudsætter, at possessive pronominer i nominalsyntagmer med deverbale kerne pga. deres kongruens med kernen og placering foran denne fungerer som subjekt, og der således kan observeres en analogi mellem pronominaliseringsmønstre og passivtransformation. Argumentationen er dog problematisk, idet ubetonede possessive pronominer – uanset om nominalkernen er verbalafledt eller ej, og der således overhovedet er belæg for at påstå eksistensen af en subjektrelation i det hele taget – altid kongruerer med kernen i numerus og, når det er muligt, i genus og indtager positionen umiddelbart foran denne.

Den tvungne brug af *por* ved subjektet, når objektet pronominaliseres, skyldes snarere, at konstituenten, der introduceres af *de* i forbindelse med nominaltransponeringer af transitive verber, generelt har en stærk tendens til at blive fortolket som fundamentalt argument (om det fundamentale argument, se fx Herslund & Sørensen 1993), dvs. det argument, der sammen med kernen danner det prædikative fundament. Med sit svækkede eller farveløse leksikalske indhold fremmer præpositionen *de* integrationen mellem argument og kerne, så disse konstituenten i forening denoterer en kompleks situation. Det med stjerne markerede eksempel (3c) er altså ikke ugrammatisk, men foranlediger blot en anden læsning end den tilsigtede, nemlig at "nogen invaderer USA". Med udgangspunkt i ovenstående betragtninger er der således efter min mening grundlag for at betvivle, at pronominalisering kan bruges til at påvise diateseforskelle på det nominale niveau.

2.3. *Manifestation af objektargumentet sammenholdt med præpositionsbrug*

I henhold til Carme Picallo (1999: 374f.) samt øvrige referencer hos hende skulle *por* kun kunne introducere objektargumentet ved transitive nominaliseringer, såfremt objektargumentet udtrykkes explicit på den syntaktiske overflade, jf. (4):

- (4) *La invasión (de Galia) por los romanos
(‘Romernes invasion (af Gallien)’)

Denne restriktion kunne opfattes som et tegn på, at syntagmer, hvor subjektet introduceres af *por*, skal fortolkes som passiv, fordi passiv kræver tilstedeværelse af et objekt. Imidlertid er det ikke vanskeligt at finde

modeksempler, jf. (5abc), så selv om det utvivlsomt er mest almindeligt, at begge argumenter udtrykkes i den pågældende situation, udgør disse modeksempler en klar svækkelse af argumentationen for at kalkulere med diatetisk variation inden for nominalsyntagmet.

- (5a) Dieciocho meses después de [la invasión por los Estados Unidos], más de 8000 tropas todavía quedan en ese país.
(‘Atten måneder efter [de Forenede Staters invasion] er der stadig 8000 troppeenheder tilbage i landet.’)
- (5b) La evaluación del verdadero peso de la tragedia que significó [el descubrimiento por Colón] es una tarea pendiente y ...
(‘Bedømmelsen af det egentlige omfang af den tragedie, [Columbus’ opdagelse] betød, er stadig et udestående og ...’)
- (5c) Tras [la extinción por parte de los bomberos] todos pudieron volver a sus domicilios.
(‘Efter [brandmændenes slukning] kunne alle vende tilbage til deres hjem’)²

2.4. *Nominalisering af “eksperient-verber” sammenholdt med præpositionsbrug*

Ved nominaliseringer af verber, hvis subjekt er det syntaktiske udtryk for eksperient-rolle, kan subjektet ikke introduceres af *por*, mens de tilsvarende verber godt kan passivendes, hvilket nedenstående syntagmer og sætningskonstruktioner illustrerer.

- (6a) El deseo de/*por el Gobierno de que el gasto público no aumente más
(‘Regeringens ønske om at de offentlige udgifter ikke stiger mere’)
Sólo uno de estos embarazos fue deseado por ambos miembros de la pareja.
(‘Kun en af disse graviditeter var ønsket af begge parter.’)
- (6b) La admiración de/*por Aznar hacia los Estados Unidos
(‘Aznars beundring for de Forenede Stater’)
Fue admirado por los más grandes escritores de su tiempo.
(‘Han blev beundret af sin tids største forfattere.’)

2. (5abc) er fundet på nettet vha. Google.

- (6c) La pérdida de/*por González del poder
(‘González’ tab af magten’)

Desgraciadamente, la mayoría de estos valiosos fósiles descubiertos antes de 1941 fueron perdidos por unos norteamericanos, debido a los sucesos de Pearl Harbour.

(‘Desværre blev størstedelen af disse værdifulde fossiler, der blev opdaget før 1941, tabt af nogle amerikanere pga. hændelserne ved Pearl Harbour.’)³

Det forekommer dermed uholdbart at forsøge at forklare den manglende mulighed for at bruge *por* i ovenstående syntagmer ud fra en antagelse om parallelitet mellem sætnings- og syntagmeniveau inden for diatesekategorien. At *por* ikke kan anvendes på syntagmeniveau, kan altså ikke skyldes en leksikalsk eller syntaktisk betinget restriktion på de tilsvarende verbers mulighed for at danne passiv.

2.5. Nominalisering af divalente, intransitive verber sammenholdt med præpositionsbrug

Ved nominaliseringer af divalente, intransitive verber er det muligt, jf. eksemplerne i (7), at indføre subjektet med *por*, mens de tilsvarende verber ikke kan forekomme i passiv. Situationen er så at sige modsat af den, der beskrives i det foregående afsnit 2.4.

- (7a) El programa de Head Start ha preparado a estos niños para la escuela gracias a un programa de enseñanza holística con [mucha participación por los padres].

(‘Head Start-programmet har forberedt disse børn til skolen takket være et holistisk undervisningsprogram med [megen deltagelse af forældrene].’)

- (7b) El objeto del presente Contrato es [la colaboración por parte del Investigador en la tarea descrita anteriormente para la Empresa]

(‘Formålet med nærværende Kontrakt er [Forskerens deltagelsen i den for Virksomheden førhen beskrevne opgave].’)

3. Sætningerne i (6abc) er fundet på nettet vha. Google.

- (7c) ... dijo, haciendo referencia a [la penetración por parte del ejército egipcio en la defensa de la fuerza de ocupación israelí en el Sinaí].
 ('... sagde han med henvisning til [den ægyptiske hærs indtrængning i den israelske besættelsesstyrkes forsvar i Sinai].')⁴

Intransitive verber kan ikke danne passive sætninger, hvorfor det synes problematisk at tilskrive anvendelsen af *por/por parte de* i ovenstående konstruktioner en generel mulighed for diatesevariation på syntagmeniveau.

Man kan altså på baggrund af eksemplerne i (6) og (7) konstatere en uoverensstemmelse mellem sætnings- og syntagmeniveau, der stiller spørgsmålstejn ved det hensigtsmæssige i at overføre diatesekategorien fra verbal- til nominalsyntaks.

3. Aspekt

I hvert fald siden Grimshaw (1990) har det været en rimelig gængs opfattelse, at mange nominaliseringer af aktionsverber i uinstantieret form er tvetydige, idet de både kan denotere en aktivitet, den tilstand, der følger af aktiviteten, og i visse tilfælde også en fysisk manifestation af den pågældende tilstand, her kaldet resultat, jf. (8abc).

- (8a) [La presentación de los resultados]
 duró toda la tarde. (Aktivitet)
 ('[Præsentationen af resultaterne] varede hele eftermiddagen.')
- (8b) [La presentación de los resultados]
 tenía muchos errores. (Tilstand)
 ('[Præsentationen af resultaterne] indeholdt mange fejl.')
- (8c) [La presentación de los resultados]
 está en el disco duro. (Resultat)
 ('[Præsentationen af resultaterne] ligger på harddisken.')

At nominaliseringer af aktionsverber har disse forskellige betydningspotentialer, er en naturlig konsekvens af, at aktionsverberne perceptuelt

4. (7abc) er fundet på nettet vha. Google.

denoterer en situation, der består af to billeder, et ustabil (aktiviteten) og et stabilt (tilstanden), der ikke kan aktiveres samtidig i syntaksen (om denne tilgang til aspekt, se Durst-Andersen 1992). Instantieringen af et aktionsverbum eller dets nominale pendant må enten fokusere på aktiviteten eller på den efterfølgende tilstand, men den kan aldrig udtrykke begge perspektiver på samme tid. Nominaliseringen er således isoleret som form betragtet aspektneutral og tilskrives først en aspektuel værdi som enten aktivitet eller tilstand af den kontekst, den optræder i.

Som nævnt eksisterer resultatlæsningen som en mulighed i de tilfælde, hvor tilstanden ontologisk set har en fysisk manifestation. Resultatet er således tilstandens mulige fysiske fremtræden og repræsenterer derfor ikke et særskilt billede i forhold til den af aktionsverbum eller -nominalisering denoterende situation. Fokus i den efterfølgende fremstilling vil være på læsningen som aktivitet og tilstand, dvs. på nominaliseringerne som andenordensentitetsdenoterende substantiver, og ikke på resultatlæsningen, hvor substantivet jo denoterer en førsteordensentitet.

3.1. Aktivitets- vs. tilstandslæsning af nominalsyntagmet

Prædikater, der indeholder en eller anden form for tidsdimension, aktiverer en læsning af syntagmet som aktivitet, mens prædikater, der ikke indeholder denne tidsdimension, aktiverer en læsning af syntagmet som tilstand, jf. kontrasten mellem eksemplerne i (9) og (10).

- (9a) [La evaluación de los datos de la encuesta] tuvo lugar ayer.
(‘[Vurderingen af undersøgelsens data] fandt sted i går.’)
- (9b) [La demostración del teorema de Fermat] duró ocho horas.
(‘[Beviset af Fermats teorem] tog otte timer.’)
- (9c) [El descubrimiento de la estructura del ADN] ocurrió en 1953.
(‘[Opdagelsen af DNA-strukturen] fandt sted i 1953.’)
- (10a) [La evaluación de los datos de la encuesta] se consideró incorrecta.
(‘[Vurderingen af undersøgelsens data] betragtedes som ukorrekt.’)
- (10b) [La demostración del teorema de Fermat] es inconsistente.
(‘[Beviset af/for Fermats teorem] er inkonsistent.’)

(10c) [El descubrimiento de la estructura del ADN] fue publicado en *Nature*.

(‘[Opdagelsen af DNA-strukturen] blev publiceret i *Nature*.’)⁵

3.2. *Kodning af nominalsyntaxet som tilstand eller aktivitet vha. ”de” eller ”por”*

Nedenstående eksempler viser, at såfremt agenten – subjektet i syntaktiske termer – introduceres af *por*, aktiveres en læsning af syntagmaet som aktivitet, mens der er en tendens til, at læsning som tilstand favoriseres, når *de* indleder agenten/subjektet.⁶ Det skal dog bemærkes, at informanter med spansk som modersmål ret entydigt peger på, at mens *por* obligatorisk fremkalder aktivitetslæsningen, så kan eksempler med *de* i den rette kontekst også læses som denoterende en aktivitet, selv om det mest naturlige forekommer at være tilstandslæsningen. Spørgsmålstegnet i (12b) indikerer også, at Escandell Vidal, som eksemplerne (jf. fodnote 7) er taget fra, selv er i tvivl.

(11a) [La descripción _{Ag} **de María** _{Tc} **del asesino**] ocupa doce folios.

(‘[Marías beskrivelse af morderen] fylder tolv sider.’)

(11b) *[La descripción _{Ag} **de María** _{Tc} **del asesino**] continuará mañana.

(‘[Marías beskrivelse af morderen] fortsætter i morgen.’)

(11c) [La descripción _{Tc} **del asesino** _{Ag} **por parte de María**] continuará mañana.

(‘[Marías beskrivelse af morderen] fortsætter i morgen.’)

(11d) *[La descripción _{Tc} **del asesino** _{Ag} **por parte de María**] ocupa doce folios.

(‘[Marías beskrivelse af morderen] fylder tolv sider.’)

(12a) [La demostración _{Ag} **de Juan** _{Tc} **del teorema**] se publicará en la prestigiosa revista Science Today.

5. Eksemplerne i (9) og (10) kommer fra Carme Picallo (1999: 369).

6. Alternationen mellem *de* og *por* kendes også fra perifrastiske konstruktioner på sætningsniveauet som *ser* ‘være’, *estar* ‘være = befinde sig’, *ir* ‘gå’, *venir* ‘komme’ *seguido/acompañado de/por* ‘fulgt/ledsaget af’, hvor *por* optræder som en eksplicit markør for agentivitet – referenten for styrelsen er således direkte involveret i en aktivitet – mens *de* er neutral i forbindelse med agentivitet og derfor ikke signalerer, at referenten for styrelsen foretager sig noget aktivt. Se også diskussionen i afsnit 5.3.

(‘[Juans bevis af teoremet] vil blive publiceret i det prestigefyldte tidsskrift *Science Today*.’)

(12b) ?/*[La demostración _{Ag} **de Juan** _{Te} **del teorema**] duró hora y media.
(‘[Juans bevis af teoremet] varede halvanden time.’)

(12c) [La demostración _{Te} **del teorema** _{Ag} **por parte de Juan**] duró hora y media.
(‘[Juans bevis af teoremet] varede halvanden time.’)

(12d) *[La demostración _{Te} **del teorema** _{Ag} **por parte de Juan**] se publicará en la prestigiosa revista *Science Today*.
(‘[Juans bevis af teoremet] vil blive publiceret i det prestigefyldte tidsskrift *Science Today*.’)⁷

3.3. Variation mellem “rene” (aktivitet) og præpositionelle adverbialer (tilstand)

Når adverbielle tidsudtryk som *ayer por la tarde* og *el 14 de marzo* indgår i et syntagma uden anvendelse af præposition, begunstiges en aktivitetslæsning, mens de samme udtryk med præposition tilskynder en læsning som tilstand, jf. eksemplerne i (13), som er inspireret af Carme Picallo (1999: 370) samt Müller (1998: 138f.)

(13a) [Su descripción del asesino **ayer por la tarde**] estremeció a la policía.
(‘[Hendes beskrivelse af morderen **i går eftermiddag**] rystede politiet.’)

(13b) ?[Su descripción del asesino **ayer por la tarde**] se publica en una revista interna.
(‘[Hendes beskrivelse af morderen **i går eftermiddag**] publiceres i et internt tidsskrift.’)

(13c) [La presentación **del 14 de marzo** de la obra] estaba bien organizada.
(‘[Præsentation **af den 14. marts** afværket] var godt organiseret.’)

(13d) ?[La presentación **del 14 de marzo** de la obra] fue realizada por el catedrático.
(‘[Præsentationen **af den 14. marts** af værket] blev foretaget af professoren.’)

7. Eksemplerne i (11) og (12) er taget fra Escandell Vidal (1995: 65f.), men opstillet på en anden måde.

Jeg har i (13) forsøgt at konstruere nogle eksempler, der fremhæver kontrasten, men som spørgsmålstegnene ved (13bd) vidner om, er der kun tale om en tendens. Distinktionen kan imidlertid illustreres ganske tydeligt i forbindelse med resultatnominaliseringer, idet de som førsteordensentitetsdenoterende substantiver har en fysisk manifestation og derfor ikke kan kombineres direkte med adverbielle led uden brug af præposition, jf. (14ab):

- (14a) [El hallazgo de oro **de ayer**] está en la mesa.
 ('[Fundet af guld (**af**) **i går**] ligger på bordet.')
- (14b) *[El hallazgo de oro **ayer**] está en la mesa.
 ('[Fundet af guld **i går**] ligger på bordet.')

3.4. Anaforisk reference

Forskellen mellem aktivitet og tilstand kan også anskueliggøres ved, at der er en tilbøjelighed til, at det kun er aktiviteten, der kan være antecedent for anaforisk reference med en relativsætning indledt af neutrumsartiklen *lo*, mens en tilstand i højere grad kræver, at relativsætningen styres af *el/los/la/las*.

- (15a) Es la construcción de la ciudad por los romanos lo que (?/*la que) me interesa.
 ('Det er romernes bygning af byen, som interesserer mig.')
- (15b) Es la presentación de Juan del programa la que (?/*lo que) no deja de maravillarme.
 ('Det er Juans præsentation af programmet, som jeg bliver ved med at være imponeret over.')

Dette kriterium synes dog, i lighed med det foregående, heller ikke voldsomt håndfast.

3.5. Modifikation af argumenter ved frie prædikativer

Både subjekt og objekt kan umiddelbart modificeres af frie prædikativer ved begge typer af nominaler.⁸ Mine informanter peger dog på, at

8. Resultatnominaliseringer forstået som førsteordensentitetsudpegende substantiver tillader aldrig modifikation af et argument ved frie prædikativer, jf. *la traducción del libro recién publicado* 'oversættelsen af den nyudgivne bog', hvor *recién publicado* kun kan læses som en adjektivisk modifikation af *libro*.

når syntagmet udtrykker en tilstand, forekommer det mest naturligt at prædicere noget om subjektet og mere forceret at lade et frit prædikativ udsige noget om objektet, jf. kontrasten mellem (16c) og (16d). Jeg skal gøre opmærksom på, at de kursiverede syntagmer naturligvis ikke må læses som adjektiver i attributivfunktion, men skal læses som frie prædikativer. De udsiger således noget om referenterne for de pågældende argumenter forankret i en bestemt situation.⁹

- (16a) La captura del exPresidente iraquí Saddam Hussein **fisicamente sano** por parte de las tropas estadounidenses
(‘De amerikanske troppers pågribelse af den tidligere irakiske præsident Saddam Hussein **fysisk ved godt helbred**’)
- (16b) La captura del exPresidente iraquí Saddam Hussein por parte de las tropas americanas **agitadas**
(‘Pågribelsen af den tidligere irakiske præsident Saddam Hussein af de amerikanske tropper **ophidsede**’)
- (16c) La presentación del artista **exasperado** de sus nuevas obras
(‘Præsentationen af kunstneren **rasende** af sine nye værker’)¹⁰
- (16d) ?La captura del conductor **en estado de embriaguez** de la policía
(‘Politiets pågribelse af føreren **i spirituspåvirket tilstand**’)

Kendetegnende for tilstandslæsningen af et nominalsyntagme af den pågældende type er, at referenten for objektargumentet befinder sig i en stabil tilstand, og da anvendelsen af frie prædikativer netop kræver, at referenten for det nominal, de udsiger noget om, betragtes som foranderlig, kunne man tolke kompatibiliteten mellem frit prædikativ og objektet som en indikation på aspektuelle forskelle mellem syntagmetyperne. Det ligger til gengæld inhærent i subjektargumentet, når det manifesterer sig i form af agentrollen, at referenten udfører en aktivitet og således befinder sig i en omskiftelig situation. Derfor er det naturligt, at subjektet/agenten altid kan modificeres af frie prædikativer.

9. Det er ikke som på sætningsniveauet muligt at påvise syntagmernes status som frie prædikativer ved flytning, idet deres position i syntagmet er betinget af det argument, de modificerer. Det ville dog være muligt at angive deres løsere tilknytning ved komma eller understrege deres situationsforankring ved en adverbial modifikation som i følgende omskrivning af (16c): *la presentación del artista, totalmente exasperado* ‘fuldstændigt rasende’, *de sus obras*.

10. I forbindelse med eksemplerne (16bc) har jeg valgt at oversætte subjektargumenterne ved præpositionssyntagmer frem for ved genitiv, idet jeg mener de på den måde læses mere mundret.

4. Delkonklusion

De her fremlagte data peger måske ikke fuldstændigt entydigt i retning af at afvise diatesevariation i nominalsyntagmer, men alligevel må man efter min opfattelse konkludere, at der findes temmelig stærke indicier mod det hensigtsmæssige i at overføre forskellen mellem aktiv og passiv fra sætnings- til syntagmeniveau.

Alternationen mellem *de* og *por* som de præpositioner, der kan introducere subjektargumentet, markerer en aspektuel forskel. *Por* tilføjer syntagmerne en aktivitetsfortolkning, mens anvendelsen af *de* generelt resulterer i, at syntagmerne fortolkes som eftervirkningen af en aktivitet, dvs. en tilstand. Der er således for mig at se ingen klare argumenter for at sammenkæde de aspektuelle forskelle med diatese. Sætninger, der er baseret på transitive aktionsverber, kan nemlig, jf. nedenstående eksempler, udtrykke enten en aktivitet eller en tilstand både i aktiv og i passiv.

(17) Aktiv

Juan está traduciendo el libro. (aktivitet)	[La traducción del libro por Juan]
('Juan er i færd med at oversætte bogen.')	('Juans oversættelse af bogen')
Juan tradujo el libro. (tilstand) ¹¹	[La traducción de Juan del libro]
('Juan oversatte bogen.')	('Juans oversættelse af bogen')

Passiv

El libro es traducido por Juan. (aktivitet)	[La traducción del libro por Juan]
('Bogen bliver oversat af Juan.')	'Juans oversættelse af bogen'
El libro está traducido por Juan. (tilstand)	[La traducción de Juan del libro]
('Bogen er oversat af Juan.')	('Juans oversættelse af bogen')

Følger man den i mine øjne forfejlede logik om, at pronominet skulle udfylde subjektrelationen, må pronominalisering af subjektet svare til en aktiv konstruktion, og nominalsyntagmet i (18ab) burde jo så ikke være kompatibelt både med en interpretation som aktivitet og som

11. Disse eksempler skal forstås sådan, at i *Juan está traduciendo el libro* er referenten for *Juan* i færd med at udføre en aktivitet, og referenten for *el libro* befinder sig i en proces, er under forandring, mens referenterne for henholdsvis *Juan* og *el libro* i *Juan tradujo el libro* er i en uforanderlig tilstand, der er resultatet af en forudgående oversættelsesproces.

tilstand henholdsvis resultat. Denne betragtning udgør altså endnu et argument mod diateseopfattelsen, som jeg ser det.

(18a) [Su demostración del teorema] duró hora y media.

‘[Hans bevis af teoremet] varede halvanden time’

(18b) [Su demostración del teorema] ocupa doce folios.

‘[Hans bevis af teoremet] fylder tolv sider’

5. Diskussion af *por* som markør for agens

Der udestår imidlertid et problem vedr. transitive verbers transponering til henholdsvis “aktivitets-” og “tilstandsnominaler”, som ovenstående diskussion ikke umiddelbart giver noget svar på, nemlig det faktum, at nogle nominaliseringers subjektargument kun kan indføres ved *por*, mens andres kun kan introduceres af *de*.

5.1. Nominaliseringer der kræver *por*

Carme Picallo (1999: 372f.) og Lagunilla & Rebollo (1995: 210) anfører, at visse nominaliseringer er født til at genere et passivt mønster, idet præpositionen *de* ikke kan introducere subjektargumentet, jf. (19). Lagunilla & Rebollo (ibid.) anser endog de nominaliseringer, der konstrueres med eksperient, som inhærent aktive, fordi, som vist i (20), eksperienten kun kan introduceres af *de*.

(19a) *La construcción de los albañiles de la casa

‘Murernes bygning af huset’

(19b) *El asesinato de Ramón Mercader de Trotsky

‘Ramón Mercaders mord på Trotsky’

(19c) [La demolición de México {por/*del} terremoto] es algo terrible.

‘Jordskælvets ødelæggelse af México er noget frygteligt’

(19d) Reemplacen “Nicaragua” o “Granada” con Haití y tendremos una explicación casi perfecta de la lógica que hay detrás de [la destrucción por EE.UU. de la democracia haitiana].

‘Udskift “Nicaragua” eller “Granada” med Haiti, og vi får en næsten perfekt forklaring på den logik, der ligger bag [USA’s ødelæggelse af det haitianske demokrati].’¹²

12. (19ab) kommer fra Carme Picallo (1999: 372), og (19c) er taget fra Lagunilla & Rebollo (1995: 210), som har det fra Demonte (1985: 283). (19d) er fundet på nettet vha. Google.

5.2. Nominaliseringer der kræver “de” (psykologiske verber/eksperient-verber)

I modsætning til ovenstående eksempler kan eksemplerne i (20) kun konstrueres med *de* som den præposition, der styrer subjektargumentet.

- (20a) Hay amores que matan y [el amor de Bush por Blair] y vice versa los llevará a la tumba política.
 (‘Der er kærlighedsforhold, som dræber, og [Bush’s kærligheden til Blair] og omvendt vil føre dem i den politiske grav.’)
- (20b) [El temor de la UE ante una afluencia masiva de mano de obra barata] carece de fundamento.
 (‘[EU’s frygt for en massiv tilstrømning af billig arbejdskraft] mangler hold i virkeligheden.’)
- (20c) Dada [la admiración de Bush “junior” por Reagan], no debe asombrar que ...
 (‘Grundet [Bush “junior’s” beundring for Reagan] kan det ikke undre at ...’)¹³

Vi har altså to typer af nominaliseringer, der ikke tillader alternationen mellem *de* og *por* ved subjektargumentet.

5.3. Nominaliseringer er inhærent agentive (eksperient-nominaliseringer undtaget)

For at forstå problematikken vedr. *de* og *por*’s anvendelse inden for nominalsyntagmer til bunds er det nødvendigt at tage hensyn til det generelle forhold, at bortset fra nominaliseringer af “eksperient verber” konstrueres alle andre nominaliseringer af transitive verber med agentiv subjektfunktion.

I deres artikler om verbonominale prædikater og nominale strukturer påviser Herslund & Baron (se fx Baron (1994: 9-10), Herslund (1994: 85-86) og Herslund & Baron (1995: 14-17), at visse sætninger er tvetydige mellem en aktiv og en passiv læsning. Eksemplerne i (21ab) er tvetydige mellem en læsning, hvor *ETA* og *el ejército* foretager sig noget konkret, der henholdsvis ødelægger baskernes gode navn og frembrin-

13. (20abc) er fundet på nettet vha. Google.

ger vrede hos befolkningen, og en læsning hvor subjektreferenternes blotte tilstedeværelse er årsag til de pågældende situationer.¹⁴ Denne tvetydighed er ikke at finde ved de tilsvarende nominaliseringer, der kun tillader en aktiv fortolkning.

(21a) ETA ha matado a muchos vascos, daña la economía vasca, **destruye** el buen nombre de los vascos y es odiada por la mayoría de ellos.¹⁵

(‘ETA har dræbt mange baskere, de skader den baskiske økonomi, de ødelægger baskernes gode navn, og de er hadet af flertallet af dem.’)

La destrucción por ETA del buen nombre de los vascos

(‘ETA’s ødelæggelse af baskernes gode navn’)

(21b) El ejército provoca la ira del pueblo.

(‘Hæren fremprovokerer folkets vrede.’)

La provocación por el ejército de la ira del pueblo

(‘Hærens fremprovokation af folkets vrede’)

Nominaliseringernes inhærente agentive karakter betyder, at det ikke er muligt hverken med *de*, *por* eller *por parte de* at indsætte et ikke-agentivt subjekt, selv om et sådant uden problemer kan optræde i de tilsvarende sætninger, jf. eksemplerne i (22), som også findes hos Müller (1998: 92-93).

(22a) El fin justifica los medios.

(‘Målet helliger midlet.’)

*La justificación de los medios de/por el fin

(22b) La venta de las acciones pagó su deuda.

(‘Salget af aktierne betalte hans gæld.’)

*El pago de su deuda de/por la venta de las acciones

(22c) Las inversiones solucionaron la crisis.

(‘Investeringerne løste krisen.’)

*La solución de la crisis de/por las inversiones

14. Forskellen mellem den aktive og passive læsning af verber af den type kan desuden illustreres ved at indsætte de personlige pronomener i enten akkusativ eller dativ. Bruges det personlige pronomens akkusativform som i *Juan lo molesta* ‘Juan generer ham’ fås den aktive læsning, mens dativformen i *Juan le molesta* ‘Juan generer ham’ giver den passive læsning.

15. (21a) er fundet på nettet vha. Google.

(22d) La rotación de la Tierra explica ese fenómeno.

(‘Jordens rotation forklarer dette fænomen.’)

*La explicación de este fenómeno de/por la rotación de la Tierra

Nominaliseringer af transitive verber er altså generelt agentive med undtagelse af de konstruktioner, hvor subjektargumentet udfyldes af den semantiske rolle eksperient. Desuden peger data generelt på, at der ikke er en direkte relation mellem sætnings- og syntagmeniveau, idet transitive verbers subjektplads ikke er reserveret til agentive størrelser, jfr. eksemplerne i (22), hvor verberne tillader indkodning af den semantiske rolle instrument, måde eller årsag i subjektet.

Spørgsmålet er så, hvordan disse observationer skulle kunne kaste lys over hovedproblemstillingen vedr. anvendelsen af *de* eller *por*? Det mener jeg, de kan på følgende måde: Nominaliseringernes krav om, at subjektargumentet skal være agentivt, betyder, at jo mindre selvstændigt handlende, dvs. agentivt, subjektet kan opfattes at være i konstruktionen, jo større er behovet for at markere dets agentive karakter eksplicit, og omvendt, jo mere selvstændigt agerende subjektet fremstår i sig selv, jo mindre nødvendigt er det at signalere agentiviteten eksplicit.

Opfattes *de* som den maksimalt farveløse, betydningstomme præposition og dermed den præposition i inventaret, der påfører sin styrelse mindst semantisk værdi i form af en bestemt interpretationsretning, og *por* som en markør for agentivitet i lighed med *dens*, i hvert fald foretrukne, funktion på sætningsniveau, er det nærliggende at forestille sig, at jo mindre indlysende agentivt syntagmets subjekt optræder, jo større er behovet for at anvende *por*, og vice versa. Denne antagelse bekræftes af nedenstående eksempler.

(23a) La traducción de Juan del libro

(‘Juans oversættelse af bogen’)

?/*La traducción del programa del libro

La traducción por el programa del libro

(‘Programmets oversættelse af bogen’)

(23b) La invasión de los alemanes de la playa
(‘Tyskernes invasion af stranden’)

En este punto en el que se produce [la invasión por/*de las
asambleas legislativas de las funciones del ejecutivo].

(‘Det er her, hvor [de lovgivende forsamlingsers invasion af de
udøvende funktioner] opstår.’)¹⁶

Når subjektet er animeret (*Juan, los alemanes*), er der ikke behov for at markere agentiviteten eksplicit, hvorfor *de* kan anvendes. Når subjektet derimod er inanimeret (*el programa*), eller det ikke umiddelbart ud fra sammenhængen kan tilskrives agentivitet (*las asambleas*), er det nødvendigt at bruge *por*. I denne sammenhæng spiller differentieringen mellem subjekt og objekt også en vigtig rolle på den måde at forstå, at det inanimerede subjekt jo ligner det prototypiske objekt, som jo også er inanimeret, hvorfor der opstår et behov for klart at markere, hvilken konstituent i syntagmet, der skal bærer den agentive rolle. Derfor ser man også, at *por* ofte anvendes, når både subjekt og objekt udtrykkes på den syntaktiske overflade, idet behovet for differentiering mellem argumenterne i disse tilfælde er størst. Man kunne sige, at *por* anvendes for at skabe en klar kontrast til objektet. Se nedenstående eksempler, og sammenhold i øvrigt med diskussionen i afsnit 2.3.

(24a) ... su excesiva explotación conlleva [la invasión del agua salada].

(‘... overdreven udnyttelse af den medfører [indtrængning af saltvand(et)].’)

(24b) ..., pérdida del conocimiento e invasión por el agua de las vías respiratorias.

(‘..., tab af bevidstheden og [indtrængning af vand(et) i luftvejene].’)

Det sidste spørgsmål, der skal søges besvaret i denne artikel, er, hvorfor visse nominaliseringers subjekt kun kan udtrykkes ved *por*, jf. afsnit 5.1., og hvordan det harmonerer med at opfatte *por* som en markør for agens.

16. Det oprindelige eksempel med *por* er fundet på nettet vha. Google.

Først og fremmest kan man jo konstatere i den forbindelse, at antagelsen om *por*'s rolle som en markør for agens passer glimrende med det faktum, at subjektet ved nominaliseringer af eksperient-verber ikke kan introduceres af *por*. Denne syllogistiske konstatering eller slutning har dog begrænset forklaringsværdi, da den jo på forhånd er bestemt definitorisk, jf. termen eksperient-verbum eller -nominalisering.

Ved de handlinger, der denoteres af nominaltransponeringer som *traducción* 'oversættelse', *invasión* 'invasion', *entrega* 'levering', *presentación* 'præsentation', *compra* 'køb', *decisión* 'beslutning', *descripción* 'beskrivelse' og *demonstración* 'demonstration/bevis', udsættes objektreferenten for en større eller mindre påvirkning eller manipulation, afhængig af definition, men de vedbliver med at være sig selv i en eller anden form, mens handlingerne, der denoteres af kernesubstantiverne i (19), implicerer en fuldstændig omvæltning for objektreferenterne; de har simpelthen ikke den samme status før som efter den handling, de udsættes for. De enten skabes eller elimineres ved den handling, som kernesubstantiverne indebærer leksikalsk, mens objektreferenterne i forbindelse med nominaliseringer som *traducción*, *invasión* osv. blot afficeres i et eller andet omfang.

Hypotesen vedr. sammenhængen mellem objektreferentens status og anvendelsen af henholdsvis *de* eller *por* skal forstås på følgende måde: Jo mere gennemgribende transformationen af objektreferenten er, jo større er behovet for obligatorisk at markere denne transformation med en konstruktion, der ved sin klare signalering af subjektet/agenten fremhæver den aktivitet, der fører til den radikalt ændrede tilstand. Transformation af objektreferenten kræver, at det agentive aspekt fremhæves, hvilket det jo gør med anvendelsen af *por*.

Ved nominaliseringer, der ikke implicerer denne ontologiske konvertering af objektreferenten, men blot udsætter den for en form for påvirkning, kan man vælge enten at fremstille situationen som en aktivitet eller en tilstand. Der er en større overensstemmelse mellem, hvad der var oprindeligt, og den tilstand eller det resultat, aktiviteten fører til, hvilket er grunden til, at der i disse tilfælde eksisterer en valgmulighed.

Man kunne på baggrund heraf udtrykke den opfattelse, at *por* i sin grundsubstans ikke er en kasusmarkør for subjektargumentet, men at *por* fungerer som en semantisk markør for agentivitet. *De* derimod kunne så betragtes som en generaliseret kasusmarkør, der både kan anvendes ved subjektargumentet, objektargumentet og visse andre argumenttyper.

6. Endelig konklusion

Instantiering af aktionsverber som aktivitet eller tilstand er uafhængig af diatese, og der er ingen åbenlyse grunde til, at de i artiklen påviste aspektuelle forskelle ved nominaliseringer af aktionsverber skal relateres til diatese. Nominaliseringer af aktionsverber kan realiseres i to forskellige strukturer, der udviser aspektuelle forskelle, som er direkte parallelle til de to delsituationer, et aktionsverbum skal vælge mellem, når det indsættes i en verbalfase, jf. eksemplerne i (17). Der er simpelt hen efter min opfattelse tale om en sammenblanding af to forskellige kategorier, diatese og aspekt.

Denne udlægning af nominaliseringernes aspektuelle forhold sammenholdt med formodningerne om, at visse nominaltransponeringers ensidige kompatibilitet med *por* skyldes deres radikale ændringer af objektreferentens status, peger på en mulig sammenhæng mellem en fundamental ændring af objektreferentens ontologiske stilling og kodning som aktivitetsnominal, mens anvendelsen af *de* signalerer, at syntagmet skal læses som en tilstand, der blot implicerer en afficering af objektreferenten.

Henvisninger

- Baron, I. (1994). Substantiviske komposita i valensteoretisk perspektiv, i I. Baron (red.) *Sammensatte substantiver i dansk*, LAMBDA 20, Handelshøjskolen i København, 7-18.
- Carme Picallo, M. (1999). Las nominalizaciones y otros sustantivos con complementos argumentales, i I. Bosque & V. Demonte (reds.) *Gramática descriptiva de la lengua española* 1, Madrid: Espasa Calpe, 363-393.
- Demonte, V. (1985). Papeles temáticos y sujeto sintáctico en el sintagma nominal, *Rivista di Grammatica Generativa* 9-10, 265-331.

- Durst-Andersen, P. (1992). *Mental Grammar: Russian aspect and related issues*. Columbus, Ohio: Slavica Publishers.
- Escandell Vidal, M. V. (1995). *Los complementos del nombre*. Madrid: Arco Libros.
- Grimshaw, J. (1990). *Argument structure*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Herslund, M. & F. Sørensen. (1993). Valence Theory. An Introduction to the Danish Project, *LAMBDA* 18, Handelshøjskolen i København, 1-22.
- Herslund, M. (1994). Verbonominale konstruktioner og komposita, i I. Baron (red.) *Sammensatte substantiver i dansk*, *LAMBDA* 20, Handelshøjskolen i København, 83-88.
- Herslund, M. & I. Baron (1995). Transitivitet og verbonominale prædikater. *KLIMT* 1, Handelshøjskolen i København, 1-22.
- Lagunilla, M. F. & A. A. Rebollo (1995). *Sintaxis y Cognición. Introducción al conocimiento, el procesamiento y los déficits sintácticos*. Madrid: Editorial Síntesis.
- Müller, H. H. (1998). *Substantivsyntagmer i spansk. En valensanalyse*. Copenhagen Working Papers in LSP. Handelshøjskolen i København.